

Türkiye’de İnternet Yasakları*

Internet Censorship in Turkey: Stop Legalized Cyber-Murder

Eduard Alan BULUT **

Öz

Web sitelerinin erişime kapatılması internette mevcut verileri insandan uzak tutmaya çalışmaktır ve bu durum, bir anlamda Galileo'nun Orta Çağ'da yaşadığına benzer niteliktedir. Zamanın din kurumları ve yetkilileriyle fikirleri ters düştüğünden müebbet hapse mahkûm edilmiş ve eserleri yasaklanmıştır. Son zamanlarda yaşanan bazı olaylar da bu uygulamaya benzemektedir; dolayısıyla mevcut uygulamaların, Orta Çağ uygulamalarının çağdaş versiyonu olduğunu söylemek mümkündür. "Bizim" fikrimize ve görüşümüze göre doğru veya yanlış olup olmadığını sorgulamadan, farklı görüş ve fikirde olabilecek insanların var olabileceği hatırlanmalıdır, aksi takdirde herkesin aynı şekilde düşünmesi beklenirse, ortaya insan haklarının, düşünme özgürlüğünün, haberleşme özgürlüğü ve çeşitli hak ve özgürlüklerin ihlali çıkar. İnternet ortamında da devam eden bu uygulamalara, düşünce ve tercihlere olan müdahalelere karşı hak ve özgürlüklerin daha fazla ihlal edilmemesi için önlem alınması gereklidir.

Anahtar sözcükler: İnternet, Filtreleme, Sansür, Türkiye

Abstract

Banning or eliminating the websites is a "sheer cyber-murder", which resembles to the case with Galileo. As his ideas contradicted with the authorities, he was sentenced to imprisonment for life, which is more or less the same with recent banning and elimination attempts. In a way, the current situation is the contemporary version of medieval experience. Without questioning on whether they are true or wrong according to "our" mind, it should be remembered that there are people with these ideas and preferences. Otherwise, there comes out the infringement of human rights, right to think, right to communicate. It is necessary to take action against the ongoing "intervention to preferences, thoughts, and fundamental human rights" and against the existing legalized "cyber-murder".

Keywords: Internet, Filtering, Censorship, Turkey

* Bu yazı 22-23 Aralık 2008 tarihlerinde Orta Doğu Teknik Üniversitesinde düzenlenen 13. Türkiye’de İnternet Konferansında sunulmuştur. Çalışmanın asıl dili İngilizcedir ve "Internet Censorship in Turkey: Stop Legalized Cyber-Murder" başlığıyla sunulmuştur.

** Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Asya Çalışmaları Yüksek Lisans Programı, Ankara. (eduardalan@gmail.com)

Giriş

Dünyada şaşırtıcı bir hızla büyüyen internetin tarihi 1980'li yılların sonuna dayandığından, internete yönelik sorunlar yeni ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu zamana kadar internetin günlük hayatımıza girmesiyle, kaçınılmaz olarak internetin kültürümüze, alışkanlıklarımıza ve düzenli olarak yaptığımız işleri etkilemiştir. Bu durum, kaynak kavramının değişmesine de etki etmiştir. Bir diğer ifadeyle, kaynak merkezi anlayışı, her ne kadar bazı istisnalar olsa da internet dünyasında kat edilen yola paralel olarak köklü bir şekilde değişmiştir. Eskiden kaynak merkezi denildiğinde akla gelen kitaplar, ansiklopediler, kütüphaneler, okullar veya eğitim birimleri olurdu, ancak internetin hayatımıza girmesiyle hayatın birçok yönünde başka bir boyut kontrolü eline geçirmiştir. Yaklaşık otuz yıldır daha belirgin bir hal alan bu değişim, insanların düşünce yapısını değiştirmiş ve insanları sanal dünyaya yönlendirmiş; dolayısıyla bilgisayar okuryazarı olan herhangi bir kişinin kendisi de bilgi kaynağı haline gelmiştir.

İnternette bazı sitelere sahibi/tasarımcısı tarafından herhangi bir içerikte bir öge yüklemek son derece kolay olduğundan ve bunların gözetiminden sorumlu bir birim olmadığından, bu kaynakların sayısı ve türü geçen yıllarda büyük oranda artmıştır. Sanal dünyadaki yeni uygulamalar, sözü edilen bu sürece katkıda bulunmuştur. İnternet üzerinden ne düşündüğünü açıklamak veya diğer insanlarla paylaşmak için bir kişinin özel veya ticari bir internet sitesine sahip olması gerekli değildir. Bunun için internet sitelerine üyelik bir kapı açmakta ve kolaylık sağlamaktadır. Hatta bazı internet siteleri üyelerine kendi isimlerini taşıyan kişisel sayfalarını oluşturması için izin vermektedir. Ayrıca herhangi bir ücret ödemeksizin BlogSpot, Webnode, Webs gibi siteler kullanıcıların istediklerini yüklemeleri için olanak sağlarken, YouTube, Myspace gibi bazıları da sadece üyelik hakkı vermektedir.

Gözetici bir mekanizmanın olmaması ve ticari kaygılar zaman içinde cinsel unsurları taşıyan sitelerin sayısında bir artışa ve bu unsurların suiistimaline neden olmuştur. Problem o kadar büyük bir hal almış ki, bunlara karşı önlem almak artık kaçınılmaz bir hale gelmiştir; örneğin bir internet haber sitesine göre, YouTube dahi sitesinden fetiş unsurlarını ve pornografik öğeleri içeren videoların kaldırılması için bir girişimde bulunmuştur (Think ve Ask, 2006). Think & Ask'ın YouTube'daki mevcut fetiş ve pornografik videolara yönelik incelemesi sonrasında, site bu videoları temizlemek için bir girişimde bulunmuştur. Şirketin pornografiye karşı politikası olmasına rağmen sitede yüklenen kalemleri kontrol eden herhangi bir kaynak mevcut değildir. Buna ilaveten, ücretsiz internet sitesi sahipliği insanları kendi sitelerini oluşturmaya ve sanal alanlarını kendi ilgilerine uygun kalemlerle düzenlemeye teşvik etmektedir. Bu şekilde sanal dünyaya bireysel katılım aşırı bir büyüme göstermiş, dolayısıyla bireysel yaratıcılık, ideoloji ve yeni akımların ifşa edilmesinin yanı sıra kayıt, belge ve diğer ürünlerin paylaşımı iyisiyle kötüsüyle toplumu etkilemiştir. "İyi ve kötü" ifadesi önemlidir, çünkü insanın olduğu her yerde bu kavramlar vardır.

Bireyselliğin katılımıyla kastedilen düşünce, fikir, tercih ve iyi ile kötü, yerinde ile yakışsız veya doğru ile yanlış arasındaki uç noktaların çeşitliliğidir. Bu ifade yanlış yorumlanmamalı ve sanki uygunsuz sitelerin olması savunuluyormuş gibi

algılanmamalıdır; bundan dolayı bu içeriklere ulaşılabilirlik ile bu sitelerin mevcudiyeti arasında belirgin bir sınır çizmek gerekmektedir.

Ortaya çıkmasından bu yana internet ticaret, eğlence, sanat, iletişim dâhil birçok alanda hizmet sunmaktadır, ancak bu kısa zaman diliminde “sanal kirlilik” de artmaktadır. Bu doğrultuda oluşan sanal kirlilik ve zararlı içerik ile olumsuz etkilerinden toplumu uzak tutmak amacıyla sanal kirliliği temizleme ve uygunsuz içerikli sitelere karşı bazı önlemler almak yetkililerin güncel bir sorunu haline gelmiştir. Ancak asıl sorun bu girişimin uygulanması olmuştur. Çünkü değer yargıları ve inançlarına göre uygunsuz ve kabul edilemez sitelere karşı yetkililerin aldıkları başlıca önlem erişimin engellenmesidir. Yetkililerin bu yola başvurmalarının bazı sebepleri kesinlikle vardır ve bu uygulama bazı özelliklere ve ülkeye göre değişir. Bu detayları daha iyi anlamak için dünyada internet yasakları konusuna genel olarak bir bakmak gereklidir*.

Dünyada İnternet Yasakları

Zararlı olarak görülen siteleri kontrol altına almak ve bu sitelere ulaşımı engellemek için farklı ülkelerdeki yetkililer, kendi ülkeleri sınırları dâhilinde geçerli olacak şekilde engelleme ve sansüre başvurmaktadır. Bu uygulama sadece gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelere özgü değildir ve gelişmiş ülkelerde de görülmektedir. Böylesi bir uygulamanın nedenleri ülkelerin siyasi, dini, kültürel ya da ahlâki değer yargıları ile inançlarına göre değişiklik göstermektedir (Noman, 2008). Bu tür içerikli sitelerin çalışmaları ve kalemleri ülkenin ekonomik, sosyal, siyasal ve dini değerleriyle örtüşmüyorsa, engelleme veya sansür devreye girebilmektedir. Örneğin Çin Halk Cumhuriyeti, İran İslam Cumhuriyeti, Güney Kore, Tunus, Danimarka, İtalya, Avusturya, Birleşik Arap Emirlikleri, Finlandiya, Norveç, İsrail, Hollanda, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Fransa, Kanada gibi ülkeler engelleme veya sansür uygulamasına başvuran ülkelerin arasında yer almaktadır**. Örneklerden anlaşılacağı gibi, engelleme veya sansür hem gelişmekte, hem de gelişmiş ülkelerde mevcuttur, ancak nedenleri ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Bu farkları anlamak için hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelere birkaç örneğe bakmak gereklidir.

Amerika Birleşik Devletleri

“Özgürlükler Ülkesi” olarak bilinen ABD’de internetteki bazı sitelerin resmi olarak

* İnternet Censorship – İnternet Sansürü: Dünyada internet sansürü veya yasaklarına ilişkin detaylı bilgi sitede mevcuttur. Ülkelere göre sınıflandırma, ilgili ülkelerde yasakların durumunu derinlemesine ele alır ve alan adları, bunlara yönelik kontrol önlemleri ve yasakların sebepleri hakkında bazı veriler sunar. 12 Aralık 2008 tarihinde http://en.wikipedia.org/wiki/İnternet_censorship#Turkey adresinden erişildi.

** İnternet Sansürü. İnternet Düşmanları. Ülkeler, uygulanan internet yasağı durumuna göre sınıflandırılmıştır ve bu sınıflandırma az gelişmiş, gelişmekte veya gelişmiş olmalarına göre yapılmamıştır: Burada göz önünde bulundurulacak unsur bu ülkelerdeki internet yasaklarının boyutudur. 13 Aralık 2008 tarihinde http://en.wikipedia.org/wiki/İnternet_censorship#13_22Enemies_of_the_İnternet.22 adresinden erişildi.

engellendiği ve sansürlendiği gelişmiş ülkelerden biridir. Reporters without Borders* (RSF) olarak bilinen bir sivil toplum kuruluşuna göre, ABD nominal düzeydedir, internet düşmanı ülkeler listesinde yer almamaktadır. 1999 yılında çıkarılan "İletişimde Uygunluk Yasası", internette yayınlanan pornografik materyallere yönelik bir yönetmelik hazırlığı için ABD Meclisinin ilk girişimidir ve internetin kullanıldığı toplu ortamlarda müstehcenliğe ve uygunsuzluğa karşı çıkartılmıştır. Sonrasında ise müstehcen ve çocuk pornosu içerikli yayın ile küçüklere zararlı olduğu görülen sitelere belli yerlerde engelleme ve filtreleme getirmek amacıyla 2000 yılında Çocukların İnternette Korunması Kanunu (CIPA)** meclisten geçirilmiştir. Ancak en çok tartışılan engelleme kararı ise internet üzerinden oynanan şans oyunlarına yöneliktir. 1999 İnternette Kumarın Yasaklanması Kanunu ABD Senatosu'ndan geçmiş ve internet üzerinden şans oyunu oynayanların, suç ve istismardan korunmasına yönelik adım atılmıştır (Lessani,1998). ABD'de şimdiye kadar alınan kararlara bakıldığında, internet sansürünün daha çok müstehcenliğe, çocuk pornografisine ve internet üzerinden oynanan şans oyunlarına karşı olduğu anlaşılmaktadır; ülke gündeminde dini, siyasi, ideolojik veya bilimsel çalışmalara karşı herhangi bir yasaklama getirilmemiştir. Uygulanan bu yasakların asıl amacı toplumdaki bireyleri ve küçükleri internetin zararlı içeriklerinden uzak tutmaktır, çünkü internet üzerinden küçüklerin pornografi ve diğer amaçlar için istismarı olasıdır ve yanlış yönlendirilmeleri daha kolaydır. Hükümet sadece küçükleri gözetlemekle kalmayıp, büyüklere yönelik de çalışmalar yapmaktadır. Aynı şekilde hükümet Piyango İdaresi gibi devlet kurumlarının itibarını korumak, vatandaşlarının internet üzerinden oynanan şans oyunlarıyla suiistimal edilmesini engellemek ve Yasadışı İnternet Üzerinden Kumarın Yasaklanması Kanunundan*** diğer ülkelerle ortaya çıkan ticari anlaşmazlıkların önüne geçmek amacıyla bazı önlemler almıştır.

Avrupa Ülkeleri

Avrupa'da yasaklama konusunda, ülkeler arasında bir fikir birliği olmadığını söylemek yerinde olacaktır; bazı devletler parlamentolarında internetin yasaklanması yönünde kararlar alırken bazılarında da herhangi bir girişim bulunmamaktadır. Hem Avrupa hem de Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde bu duruma ilişkin lehte ve aleyhte görüşler

*. RFS, asıl adı Fransızca olan Reporters Sans Frontières adlı sivil toplum kuruluşunun kısaltmasıdır. Paris merkezli ve uluslararası olarak çalışan bu sivil toplum kuruluşu basın ve medya özgürlüğünü savunmaktadır. Daha fazla bilgi için lütfen şu siteyi ziyaret ediniz: http://www.rsf.org/rubrique.php3?id_rubrique=20.

** CIPA, Çocukların İnternette Korunması Kanunu'nun İngilizce kısaltmasıdır. Sibertelem Federal İnternet Kanunu ile Politikası ve Eğitim Projesi. Çocukların İnternette Korunması Kanunu federal bir kanundur ve okul ile kütüphanelerde bulunan bilgisayarlarda internet üzerinden uygunsuz içeriği olan sitelere erişimin engellenmesi için yürürlüğe konulmuştur. CIPA, bazı iletişim teknolojilerini okul ve kütüphaneler için daha uygun bir hale getiren bir program olan E-rate programından internet erişimi ile internet bağlantısı finansman alan okul ve kütüphanelere bir dizi gereklilikler öne sürer.) 14 Aralık 2008 tarihinde <http://www.cybertelecom.org/cda/cipatext.htm> adresinden erişildi.

***. Yasadışı İnternet Üzerinden Kumarın Yasaklanması Kanunu, 2006. Kanun, yasadışı olarak internet üzerinden kumar oynama sitesi işletiyorsa ISP'leri ve finans kurumlarını sorumlu tutmaktadır. 14 Aralık 2008 tarihinde <http://www.playwinningpoker.com/online/poker/legal/uigeal/> adresinden erişildi.

bulunmaktadır (Finnsson, 2008). Yasaklamanın uygulamada olduğu iki tür grup vardır: Avusturya, Belçika, Yunanistan, İrlanda ve İspanya internetin yasaklanmasına ilişkin herhangi bir kanunun olmadığı AB ülkelerinden bazılarıdır; aynı şekilde İsviçre, İzlanda ve Lihtenştayn gibi AB üyesi olmayan bazı ülkeler de şimdiye kadar internetin yasaklanmasına ilişkin herhangi bir kanun çıkarmamıştır. Diğer yandan, Danimarka, Fransa, Finlandiya, İtalya, Hollanda ve Birleşik Krallık internetin yasaklanma kararı alındığı ve uygulamaya konulduğu bazı AB ülkelerindedir; AB üyesi olmayan ülkelerden Norveç ve İsveç'in ise yasaklamaya ilişkin kanunları vardır. Bu türden kanunların çıkarılmasının sebebi incelendiğinde, AB'nin ve toplumun çıkarları önde gelmektedir. 2007 yılının sonbaharında Avrupa Birliği Adalet, Özgürlük ve Güvenlik Komisyonu eski komiseri Franco Frattini'nin bir fikri olan bomba-yapım talimatlarını içeren yayınlara internet ulaşımının yasaklanmasını düşünmüştür*. Komisyon Eski Komiserine göre;

“İnternette patlayıcı yapma dâhil her türlü terörist taktiklerinin detaylı talimatını bulabilirsiniz. Bu tür girişimler tüm AB sınırlarında cezalandırılabilir. Komisyonun asıl amacı, her bir Üye Ülkenin PNR'leri toplamasını, bunları işlemelerini ve gerektiğinde diğerleriyle karşılıklı değişmelerini sağlamaktır. Komisyon artık Birliğin güvenliğine odaklanılması ve kaynakların bu yönde kullanılmasının zamanı geldiğini düşünmektedir. Çünkü birlik, ABD kadar terörist saldırılarının potansiyel hedefidir” (Paul, 2007).

Avrupa'da internet yasaklarının bir diğer sebebi internet korsanlarıdır; ancak her ne kadar AB'nin genel olarak “sivil hak ve özgürlükler ile insan haklarına” böylesi bir yasa tasarısının olumsuz etkisi olacağı düşüncesiyle benzeri bir yasa tasarısını kabul etmemesine rağmen, Fransız Parlamentosu büyük bir çoğunlukla tasarıyı kabul etmiştir**. AB içinde böylesi bir farklılık göz önünde bulundurulursa, milli kararların uluslar-üstü kurumları ile uyumadığı ortaya çıkmaktadır. Nitekim bu durum Fransa'nın internet korsanlarını engellemek için kabul ettiği kanunla da açıktır.

Farklılıklar açısından örnek verirsek ırkçılık ve ırkçı tahrikler İsveç'te engelleme sebebi iken, Federal Almanya'da değildir. 1998 yılında İsveç Parlamentosu Elektronik Bülten Kurulu Sorumluluğu Kanununu (1998, s.112) yürürlüğe girmiş ve internette ırkçı tahrik ile kışkırtmalara karşı önlem alınmıştır. Buna karşın Almanya hükümetinin güvenlik sorumlusu tarafından Nazi ve Neo-Nazi politikalar veya çocuk pornografisi içerikli yabancı internet sitelerine karşı bir kalkan oluşturmaya çalışmanın pek de gerçekçi olmadığı açıklaması yapılmıştır (Tanner, 2000).

Çocuk pornografisi konusunda, internet yasakları uygulayan ülkelerin çoğunluğunda fikir birliği söz konusudur, çünkü hükümetler internette çocukların korunmasına ve yasadışı olarak suiistimal edilmelerini önlemeye büyük önem

*. Leetice, John (2007). EU plans ban on bomb-making info on websites, Part of imminent 'ambitious counter terrorism package'. Makale 19 Ekim 2007 tarihinde yayınlanmıştır. 15 Aralık 2008 tarihinde http://www.theregister.co.uk/2007/10/19/frattini_terror_measure_package/ adresinden erişildi.

** . Fransa Videooyun Korsanlarını Engellemek İstiyor. Söz konusu haber <http://news.softpedia.com/news/France-Wants-to-Ban-Video-game-Pirates-97387.shtml> adresinde mevcuttur.

vermektedir. Birleşik Krallık'daki Child Exploitation and Online Protection Agency – CEOP (Çocuk İstismarı ve İnternette Zararlı İçeriklerden Çocukların Korunmasına Yönelik Ajans), Finlandiya'daki National Bureau of Investigation – NBI (Milli İnceleme Teşkilatı) ve diğer ülkelerde yetkililer küçüklerin ve halkın korunması amacıyla internette çocuk pornosuna ilişkin herhangi bir materyal içeren sitelere erişimin engellenmesine büyük çaba sarf etmektedir. Bu türden girişimlerin insanların haberleşme özgürlüğüne ciddi etkisi olduğu fikriyle bazı karşıt düşünceler ve tartışmalara rağmen internet yasakları için kanunlar uygulamaya koyulmuştur. Bazı yasakların sebepleri siyasi ve ırkçılıkla ilgiliyken, bazıları da küçüklerin iyiliğidir. Federal Almanya'da ırkçı faaliyetleri destekleyen yabancı kökenli sitelere erişimi yasaklamanın yararsız olacağı düşüncesiyle yasal yaptırım yokken; diğer yandan ırkçılığa dair propaganda yapılması yasaktır; bu durum da aynı ülkedeki farklılığı ve tutarsızlığı yansıtmaktadır. Görünen o ki Avrupa'daki devletlerin bu konuda tartışması gereken çok nokta vardır, çünkü sorun oldukça yenidir ve bağlayıcı bir uluslar-üstü yapıya rağmen ortak bir hareket mevcut değildir.

Rusya Federasyonu

Rusya'daki internet yasakları ABD ve Avrupa'daki uygulamalardan farklıdır ve kararların çoğu siyasidir. Esasında ilk girişim Başkan Putin'in medyayı izleme kararıyla başlamıştır. Zaman içinde Putin "gizli servislerin haklarını biraz daha genişletti ve internet dâhil medyayı izlemek amacıyla bu kurumlara geniş haklar tanıdı". Daha sonra altı internet sağlayıcısı, içerik filtrelerini test etme bahanesiyle karşıt görüşte haber yapan internet sitelerine ulaşımı engelledi. Şu anda bu kurumlardan beşi engelleme işlemlerine devam etmekte ve yapılan testlerin gerçekten işe yaradığını kanıtlamaya çalışmaktadır. Hükümet ve işletmelerin gizlilik ihlalleri ve gizlice incelemelerini gözleyen 1990 yılında kurulmuş Londra merkezli insan hakları savunucusu bir grup olan Privacy International'a göre:

"...Bu, terörle mücadele operasyonunu engellemeyi, savunmayı ve/ya terörle mücadeleye karşı durmayı haklı çıkarmayı amaçlayan ifadeleri içeren" tüm bilgileri engellemeye yönelik bir girişimdi. Bu belirsiz tanım çok farklı materyalleri de kapsayabilir, örneğin teröristlerle görüşmeler, savaş karşıtı sloganlar ve Çeçenya'da insan hakları ihlaline ilişkin olaylar gibi."*

Bir başka tartışmaya göre, internetin kısıtlanması boyutu şu şekildedir. Çeçenya'da Rus ordularının özel askeri operasyonları (1991'den 2004'e kadar), Rus vatandaşlara karşı terörist eylemleri, Rusya Federasyonu'nun çeşitli kanunları ile başkanın kararları

*. Privacy International. (2003) Silenced – Russia. Makale 21 Eylül 2003 tarihinde yayınlanmıştır. Çalışma, "aşırı uçlar" ve "teröristlerden" halkı "korumak" amacıyla bazı özgürlüklerin hdevlet tarafından sınırlandırılması girişimine dikkat çekmektedir.

** Pravda. Ru. Internet Censorship: the final gulp of freedom. Makale 29 Ocak 2005 tarihinde yayınlanmıştır. 15 Aralık 2008 tarihinde <http://english.pravda.ru/russia/politics/29-01-2005/7669-0> adresinden erişildi.

hakkında vatandaş gruplarının direnişleri, vb. konulara ilişkin olarak, Rus Milli Edebiyatı web sitesinin internet-kaynaklarında herhangi bir edebi yazı veya forum yayınlamaya izin verilmemektedir.

Rusya Federasyonu'nun amacı "aşırı uç görüştekileri" sınırlamaktır, ancak görüşler kişiden kişiye göre farklı yorumlanabilir. Bu amaçla çıkarılan mevcut kanunlar internete kadar genişletilirse, bu daha fazla sorun anlamına gelecektir. Örneğin, Rusya Federasyonu'nda Sawa Terentyev'in karşılaştığı durum oldukça kaygı vericidir; "her ne kadar birkaç dil uzmanının metin üzerindeki incelemeleri suçlamaların tersini beyan etse de" sadece polis güçlerini eleştiren ve bloglardan oluşan bir internet sitesindeki yorumlarından dolayı etnik gruplar arasında sosyal gerginlik ve düşmanlığı kışkırtmakla suçlanmıştır. Bu konuyla alakalı bir diğer girişim de *Kavgaz.Center*'a karşı olmuş ve sitenin kapatılması için hükümetin Litvanya ile Estonya yetkililerine baskı yapması siyasi ve diplomatik açıdan kaygı yaratmıştır. Rusya Federasyonu'ndaki sansürün arkasında yatan sebep, Hollanda veya ABD'den farklı olarak daha çok siyasi temele dayanmaktadır. Bu durum Uluslararası Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesine göre ifade ve haberleşme özgürlüğü ile insan haklarına uymamaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti

Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki internet yasakları, diğerlerine göre daha endişe vermektedir yasakların amacı Rusya Federasyonu'ndaki uygulamalara benzetilmektedir, ancak daha katı ve sıklıdır. İnternet sitelerinin engellenmesi sadece müstehcenlik veya pornografik değil, aynı zamanda siyasi, dini, diplomatik ve eğitim konularına da dayanmaktadır.

"Çin hükümeti, Çin'de internetteki bilgilerin kontrolünü elinde tutmak ve bilgileri sınırlandırmak için karmaşık bir ateş duvarı (firewall) oluşturmak amacıyla internet filtrelemesine ve gözetim donanımlarına milyonlarca dolar yatırım yapmaktadır. Engellemelerle mücadele eden bir sivil toplum kuruluşu olan Reporters without Borders, Çin'i 13 internet düşmanı arasında göstermekte ve internetteki bilgileri engellemek ve filtrelemek için Çin hükümeti tarafından kullanılan çok sayıda tekniği açıklamaktadır" (Nolan, 2008).

Çin hükümeti Batı dünyasının etkilerinden halkını uzak tutmak amacıyla çoğu yabancı kaynaklı çok sayıda haber sitesini (cnn.com gibi) engellemektedir. Özellikle ABD kaynaklı siteler filitrenilmektedir. Batı dünyasının kapitalist yapısından etkilenme korkusuyla, kapitalizmi ve ideolojisini öven siteler yanında komünizmin kaldırılmasını savunan birçok internet sitesine de erişimi engellemiştir.

Çin'deki bir diğer kapatma nedeni ise, muhtariyet konumunda olan devletler arasındaki diplomatik ilişkiler ve sorunlardır. Şimdiye kadar çoğunluğu Tibet ve Tayvan kökenli demokrasi ve demokratik süreçle ilgili içeriğe sahip internet sitelerine erişim engellenmiştir; Uzun bir süredir Çin'in Tayvan ve Tibet ile yaşadığı iç sorunlar, hükümete göre etnik bölünmelere ve ulusal parçalanmaya neden olabileceğinden bu

*.Açıklamalar http://www.neighborhoodlink.com/Ned_Is_A_Puss/topics/227301 adresinde mevcuttur.

konuya ilişkin herhangi bir yorum yapılmasına izin verilmemektedir. Çin hükümeti bu iç sorunlar hakkında bilgi sunan ulusal ve uluslararası internet sitelerine insanların erişmesini engellemek için bazı önlemler almıştır:

Google arama sonuçlarında ‘Tibet’, ‘Tayvan’ ve ‘Eşitlik’ sözcüklerinin geçtiği ilk 10 site ile ‘Demokrasi Çin’ ve ‘muhalif Çin’ terimlerinin olduğu ilk on siteden sekizi engellenmiştir. Ayrıca ‘Tayvan’ ve ‘devrim’ sözü geçen ilk on sonuçtan yedisi de engellidir. Çin hükümeti, Tibet’te bağımsızlık hareketleriyle mücadele etmeye çalışmakta ve Tayvan’ı kendi sınırları içinde görmektedir. Demokrasi ve insan hakları bundan dolayı komünist hükümetlerde siyasi olarak oldukça hassas konular olmuştur.” (Collins, 2002)

Esasında karşımıza çıkan bu tablo Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi’nin ne ölçüde uygulandığını ve ifade, siyasi görüş ve bilgi ile demokrasi açısından özgürlüğün ne boyutta olduğunu yansıtmaktadır. İnternette “demokras” ve “eşitlik” kelimeleri yasaklanmış olduğu durumda, hem idari kanatta, hem de halk kesiminde demokrasi ya da eşitliğin iyi bir şekilde uygulanmasını beklemek ne derece doğru olur? Bu durumda iyi bir insan hakları uygulaması beklemek de doğru olamaz.

Din de ülkede bir başka endişe konusudur. Çin hükümeti Falun Gong adında bir ruhani grubu “milli onuru tamamen ayaklar altına almakla, kendilerini Çin’e karşı olan güçlerin ellerine bırakmakla ve uluslararası düşman kuvvetlerinin Çin’in iç işlerine karışmaları için bir araç olarak kullandırmaya istekli olmakla” suçlamıştır (Li, 2000). Ancak bu durum, temel hak ve özgürlükleri çiğneyen ve Evrensel İnsan Hakları Beyannamesinin 2. ve 18. maddeleriyle çelişen bir ihaldir. Dini ibadetlerinden dolayı binlerce insan hapse atılıyor, aynı sebeple kitapları yok ediliyor ve internette yayınları engelleniyorsa bu insan hakları için risk teşkil eder ve oldukça endişe verici bir durumdur. Falun Gong Çin yetkililerinin hedefi haline gelen ve dini hak ile özgürlükleri bastırılmaya çalışılan en popüler grup olmakla birlikte yasaklanan başlıkları da vardır. Bunlardan biri de Xiantianizmdir*.

Eğitim kurumlarının internet sitelerinin engellenmesi de Çin’deki başka bir sorundur. ABD’deki Kolombiya Üniversitesi ve Massachusetts Teknoloji Enstitüsü gibi bazı tanınmış üniversitelerin web siteleri hükümet tarafından erişime kapatılmıştır.

İran İslam Cumhuriyeti

İnternet düşmanları listesinde yer alan İran İslam Cumhuriyeti’nde hükümet, internete oldukça katı sınırlandırmalar getirmiştir. Genel olarak İran Hükümetini eleştiren içeriğe sahip siteler engellenmiştir, çünkü halkın bu türden siyasi yayınlara ulaşmasına izin verilmemektedir. International Herald Tribune “geçmişte İran haberleri ve siyasetçileri hakkında yorum yapan

* Xiantianism – (Way of Former Heaven): Eski Cennetin Yolu anlamına gelen inanış Çin’de 19. yy sonu ve 20. yy başında ortaya çıkan yeni bir inanıştır. Beş dini grubu kapsamaktadır. Konfüçyüs’çülük, Taoizm, Budizm, Hıristiyanlık ve İslam’ın birleşmesini savunmaktadır.

yüzlerce özel internet sitesini yetkililer zaman zaman kapatmıştır” ifadesinde bulunmaktadır. İran Başsavcısı Abdolsamad Khoram Abadi'nin danışmanı “interneti kullanarak düşmanlar dini kimliğimize saldırıda bulunmak istiyorlar” şeklindeki iddiasına dayanarak, çok sayıda internet sitesi şimdiye kadar karartıldı; öyle ki kapatılan bu sitelerinin sayısı beş milyona varmıştır”. Buna ilaveten, siyasi işleyiş, yolunda görünmemektedir; çünkü İran'da faal olan siyasi partilerin bazılarında ait internet siteleri de engellenmiştir, bu durum Uluslararası Sivil ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 2. maddesiyle örtüşmemektedir. İran İslam Cumhuriyeti'ne yönelik kapsamlı bir ülke çalışmasında şunlar belirtilmektedir: “Engellenen çok sayıda siteyi bu genel kategoriye koyuyoruz, bunların arasında farklı siyasi partilerin siteleri de vardır. Engellenmiş olduğunu gördüğümüz reformcu partilerle bağlantılı önemli muhalif siyasi siteler arasında şunlar da vardır: Rouydad, www.rooydad.com ve Bamdad, bamdad.blogspot.com/.”****

Kadın haklarının savunulduğu internet siteleri de batı kaynaklı insan hakları propagandalarının İranlı kadınları etkilemesine izin vermemek amacıyla yetkililerce kapatılmıştır. Esasında Şeriat Kurallarının gereği olarak kadınların korunması İran İslam Cumhuriyeti'nde genel bir fikir ve izlenen politikadır. İnsan hakları ihlallerinin önüne geçmek, bu tür uygulamalara son vermek ve hakları ihlal edilenlerin haklarını aramak amacıyla araştırmalar yürüten, eylem çalışmaları yapan, veri ve bilgi yayınlayan uluslararası bir sivil toplum örgütü olan Londra merkezli Uluslararası Af Örgütü'nün sitesine de erişim engellenmiştir.

Yetkililerce karartılan internet sitelerinin bazıları da farklı cinsel tercihlere hitap eden yani gay, lezbiyen, biseksüel, transseksüel siteleridir. Bilindiği üzere bu türden tercihler ülkede yasal değildir ve izin verilmemekte, cinsel tercihlerden dolayı suçlu bulunan kişiler idam cezasına çarptırılmaktadır. Nitekim Uluslararası Af Örgütü'ne göre, eşcinsel birliklilik yaşama nedeniyle 1990 Ocak ayında üçü erkek, ikisi kadın olmak üzere beş kişi tutuklanmış ve idam edilmiştir. Toplumda bu türden eğilimlerin önüne geçmek için Şeriat Kurallarıyla uyumayan içeriklerin olduğu internet sitelerinin karartılmasına resmen karar verilmiştir.

Eşcinsel tercihlerin yanı sıra her tür müstehcen ve pornografik unsur içeren siteler için de bu uygulama geçerlidir. Yani çocuk pornografisi veya erişkinlere yönelik pornografik içeriklerin yanı sıra İranlı kızların yüzlerini gösteren sitelere de erişim engellenmiştir. YouTube ve Facebook gibi tüm dünyada popüler olan sosyal paylaşım sitelerinin bazıları da yasaklananlar arasında yer almaktadır.

Görünürde, internet yasaklarının önde gelen ve en önemli sebebi, daha çok

*. International Herald Tribune (2008). Africa and Middle East, Iran closes Down Five Webs Sites over Electoral Disputes. 16 Aralık 2008 tarihinde <http://www.iht.com/articles/ap/2008/02/14/africa/ME-GEN-Iran-Election-Disputes.php> adresinden erişildi.

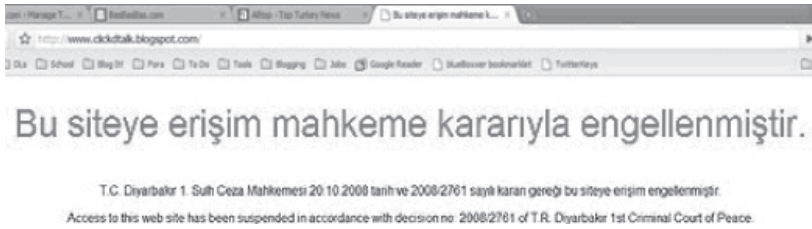
** . Latest Iran News and Iranian Culture Journal (2008). Mullah blocked 5 million websites from Iranians views. 16 Aralık 2008 tarihinde http://www.iranian.ws/iran_news/publish/article_27509.shtml adresinden erişildi.

*** . Opennet Initiative, Internet Filtering in Iran in 2004 – 2005: A Country Study. Bakınız: 3. Testing Methodology, B. Results Analysis, 1. High Impact List, f. Politics. 16 Aralık 2008 tarihinde <http://opennet.net/studies/iran> adresinden erişildi.

dine dayanmaktadır; İran, ülkenin resmi adından da anlaşıldığı gibi, teokratik, sıkı bir İslami rejimle yönetilmektedir. Dolayısıyla, ülke sınırları dâhilinde başka bir dinî girişim ve inanişe ait bilginin yaymasına izin verilmemektedir. Bu sebepten milli politikayla bağdaşmayan ateist ve agnostik fikirler, Hedonist, Septik ve diğer dini inançlar kabul edilmezler. Bu inançlarla ilgili yayın yapan ve bilgi veren internet siteleri resmen kapatılmıştır; bu durum da Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi ve benzer uluslararası sözleşmelere uymamaktadır.

Türkiye’de İnternet Yasakları

Türkiye’de internet yasaklarına bakıldığında, bazı nedenlerle şimdiye kadar çok sayıda web sitesinin kapatıldığını, halkın da bu durumu olağan kabul ettiğini söylemek mümkündür. Karartılan yaklaşık bin sitenin açılan sayfalarında engelleme kararı, bulunmakta ve ilgili mahkemelerce alınan karar sayısı ve tarihinin yanı sıra kırmızı engelleme cümlesi ziyaretçileri karşılamaktadır (Bkz. Şekil 1).

Şekil 1. İnternette Engelleme İfadesi

Not: İlgili mahkemelerin Karar detaylarıyla engellenen internet sitelerinde yer alan ifade

Uygulamanın Yasal Gerekçesi

Türkiye’de internet yasaklarının yasal gerekçesi 4 Mayıs 2007’de kabul edilen 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanundur. Bu kanunda, internete yönelik yasakların kapsamı belirlenmiş ve engellemek için olası sebepler ilgili kanunlara göndermeler yaparak verilmiştir: Söz konusu kanuna göre engellemeye tabi suç teşkil eden durumlar şunlardır:

1. İntihara yönlendirme (Madde 84),
2. Çocukların cinsel istismarı (Madde 130, birinci fıkra),
3. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (Madde 190),
4. Sağlık için tehlikeli madde temini (Madde 194),

5. Müstehcenlik (Madde 226),
6. Fuhuş (Madde 227),
7. Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (Madde 228),
8. 25.7.1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar (Dülger, 2008) .

Ayrıca Türk Telekomünikasyon Kurumu Başkanı Dr. Tayfun Acarer, bunlara "kişisel hakaret" ve "zombi" olmak üzere iki yeni suç eklenmesi üzerinde çalışmaların devam ettiğini bildirmiştir; bu sayede "zombi" denen *hackerlik* yoluyla başkasının bilgisayarına girerek hırsızlığın engellenmesi ve bir kişiye karşı hakaret içeren sitelerin kapatılması kolaylaşacaktır. Ancak ilgili kanunda belirtilen suçlar ve uygulamada karşılaşılan durumlar incelendiğinde, pratikte ve teoride bazı farklılıkların olduğu görülmektedir; çünkü erişimi engellenen internet sitelerinin bazılarının aslında 5651 sayılı kanunda belirtilen durumlara alakası yoktur. Bu konuyu ayrıntılı biçimde ele alarak engelleme kararlarının kanundaki maddelere uygun olup olmadığını irdelemek gerekmektedir.

1. İntihara Yönlendirme, Türk Ceza Kanunu, Madde 83

Türkiye'de intihara yönlendirmeye dönük herhangi bir metin veya video, resim veya görüntü yayınlayan bir sosyal paylaşım sitesi resmen kapatılmaktadır. Bu maddeye istinaden www.justin.tv sitesi yetkililerce belirlenmiş ve kapatılmıştır; çünkü Abraham K. Biggs adlı, 19 yaşındaki Amerikalı bir genç bu sitede canlı olarak intihara teşebbüs etmiş ve ölmüş, bu olay binlerce kişi tarafından izlenmiştir*. Ancak sitenin ekranında kapatma kararıyla ilgili herhangi bir açıklama yoktur. Böylesi bir kapatma kararının arkasında toplumun yararı düşüncesi yatmakta ve teorik olarak intihar etmeye psikolojik açıdan eğimli kişilerin önüne geçme amacını gütmektedir; ancak böyle görüntülerin kapatılmasıyla, bu tür girişimlerin önüne geçilebilmesi yine de mümkün olmayacaktır. Bu tür haberlerin, gazeteler gibi bazı yayın organlarının belli sayfalarında açık ve net fotoğraflarla ifşa edilerek ve dikkat çekici yazılarla duyurulması; izlenme oranı üst sıralarda olan bazı dizilerde önde gelen ve bazı grupların örnek aldığı, hatta hareketlerini taklit ettiği karakterlerin açık ve net bir şekilde boğaz kesmesi, insan öldürmesi, bıçaklaması veya silahla öldürmeye teşebbüs etmesi; izleyici oranı yüksek olan özellikle akşam saatlerinde tüm aile üyelerince izlenebilen dizilerde, çaresizliğe düşen – genellikle kadın – oyuncunun intihara başvurması ve bunun nasıl yapıldığını ince detaylarına kadar göstererek yansıtmaları; haber kuşağı için – çocuk ve ergenlerin de izleyebileceği düşünülmeden – hazırlanan haberlerde "önüne geçilmesi istenen olayların" alenen aktarılması, vb. Yayınlanan ve yayınlanmaya devam edecek olan bu kalemler olduğu sürece, internette böylesi bir engellenmenin olması ne derece işlevseldir? Gerek gazetelerde, gerekse görsel yayın organlarında benzer görüntü ve haberler yayımlandıkça, sadece internete özgü yasağın getirilmesi sadece "yasak sayısını" artırır, bir işlev göstermez. Nasıl sigara içilmesi görsel medya organlarında bulanık veriliyor,

* Profesyonel Haber. Yasak internet sitesinde canlı intihar, ABD'li genç Abraham K. Biggs (19) canlı yayında intihar etti. Haber 22 Kasım 2008 tarihinde http://www.profesyonelhaber.com/news_detail.php?id=22967&uniq_id=1229884343 adresinde yayınlanmıştır.

hatta yeni yapımlara dâhil edilmiyorsa, bu amaç için de genel bir tutum izlenmeli ve tutarlı olunmalıdır; aksi takdirde yasakların bir yararı olmayacaktır. Bu açıdan ilgili maddenin kanun kapsamında olması tekrar düşünülmalıdır.

2. Çocukların Cinsel İstismarı, Türk Ceza Kanunu, Madde 130, 1. Fıkra

Bu konuda uluslar arasında bir görüş birliğinin var olduğunu belirtmek yanlış olmaz. Çocukların cinsel istismardan uzak tutulması amacıyla, çocuk pornografisi videoları veya görüntüleri içeren internet sitelerine erişim Türkiye’de resmen engellenmektedir. Son zamanlarda küçüklerin cinsel istismarında, özellikle çocuk pornografisine internette bir tıklamayla kolay-ulaşılabilirlik sayesinde, ciddi oranda artmıştır. Ancak bu eğilimin önüne geçmek için yetkililer yasal olarak bazı önlemler almış ve çocuk pornografisi içeren çok sayıda siteye erişimi engellemiştir. Şimdiye kadar resmi olarak yasaklanan 1112 internet sitesinden 451 tanesi küçükler için risk ve tehlike arz eden çocuk istismarı ve çocuk pornografisi içeriği barındırmaları gerekçesiyle engellenmiştir*. Diğerlerinden farklı olarak bu maddeye has bir durum da söz konusu içeriklerin yayınlandığı sitelere giren ziyaretçiler yetkililerce izlenmekte ve IP adresleri otomatik olarak kaydedilmektedir. Bir sonraki aşama ise bu kullanıcıların yargılanması ve cezalandırılmasıdır. Ancak bu işlemler yasaklanan diğer sitelerin ziyaretçileri için uygulanmamaktadır, yani www.ktunnel.com gibi vekil sunucular (proxy) aracılığıyla engellenen sitelere giriş yapanlar izlenmemekte, IP adresleri kaydedilmemekte ve kişiler mahkemede yargılanmamaktadır.

Böylesi bir uygulamanın, sıkı takip ve cezalandırma süreci ile Türkiye’deki bazı suiistimallerin önüne geçtiği ve zaman içinde böyle bir teşebbüste bulunma eğilimin azaldığı görülmüştür. Öyle ki, söz konusu içerikleri sadece internette takip etmenin değil, özel ev bilgisayarlarında muhafaza etmenin de suç olduğu, yapanların belirlenerek yargılanması bu sürece katkıda bulunmuştur. İlgili kanun maddesinin yaptırım özelliği işlevini göstermekte ve amaçlanan yarar elde edilmektedir. Her ne kadar bu tür eğilimler tamamen ortadan kaldırılamasa bile, paylaşımı ve temini konusunda kayda değer bir engelleme yaratmıştır. Yasağın öncesi ve sonrası göz önüne alınarak bir karşılaştırma yapıldığında, bu yasağın toplum ve bilhassa küçüklerin yararına olduğu görülecektir.

3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma, Türk Ceza Kanunu, Madde 190

Türkiye sınırları dâhilinde uyuşturucu maddelerin kullanılması, satılması, reklamının, üretiminin yapılması resmi olarak yasak olduğundan bu ürünlere bağlı olarak herhangi bir iş yapmak yasa dışıdır; dolayısıyla yetkili merciler Türk Ceza Kanunu’nun 190. maddesinin gereği olarak uyuşturucu maddelerinin kullanımını kolaylaştıran madde yetiştirme ve üretme talimatı yayınlayan siteleri erişime kapatmıştır. Hollanda kökenli bir internet sitesi www.elephantos.com, Türkçe sihirli mantar ve uyuşturucu madde büyüme ve üretmeyle alakalı bazı bilgiler yayınladığı gerekçesiyle kapatılan ilk sitedir. İnternette uyuşturucu madde konusunda Hollanda–modeli çoğu Avrupa devletlerinde hoş görülse de, bu uygulamaya

* Yasaklar Ülkesi Türkiye. 251 Site Yargı Kararıyla Kapatıldı. Habere 17 Aralık 2008 tarihinde http://www.teknoherber.com/haber_detay.asp?haberID=1624 adresinden erişildi.

Türkiye'de izin verilmemektedir. Böylesi bir engelleme kararının özüne bakıldığında, toplumun yararı ve uyuşturucu maddenin neden olduğu hasarlardan bireylerin özellikle küçüklerin uzak tutulmaya çalışılması çalışılması hedeflenmektedir.

Bu maddenin kanun kapsamında olması sorguya açıktır; kabul etmek gerekir ki uyuşturucu yapımı konusunda Türkçe bilgi veren tek site, yukarıda adı geçen site değildir. Diğer yandan, dünyada çok sayıda sitede farklı dillerde bu tür bilgiler yayınlanmaktadır. Uluslararası bir uygulama getirilerek farklı dillerdeki yayınlara da erişimi engelleyecek bir uygulama imkânsız olacağından, bu yasağın işlevsel olduğunu söylemek zordur. Bu yasağın Kanun kapsamında kalması, sadece "yasak sayısını" artırır, dolayısıyla bu konunun da gözden geçirilmesinde yarar vardır.

4. Sağlık İçin Tehlikeli Madde Temini, Türk Ceza Kanunu, Madde 194

İnternet sitelerinin engellenmesinin bir diğer sebebi, sağlığa zararlı tehlikeli madde teminidir. Türk Ceza Kanununun 194. maddesi gereğince internet, televizyon, telefon gibi iletişim araçları aracılığıyla tütün ve alkollü içki vb. ürünlerin satın alınmasına izin verilmemiştir. Sağlığa zararlı maddelerin internet üzerinden temini/satışının engellenmesi kararı 1 Ocak 2006 tarihi itibarıyla yürürlüğe konulmuş, ancak Şubat ayında yürürlük durdurulmuştur; sonuç itibarıyla halen bu tür ürünlerin internet üzerinden temini mümkündür. Esasında bu maddenin özünde toplumun yararı yatmaktadır, ancak böyle bir hükmü yürürlükte tutmak; tütün ve alkol gibi ürünleri insanların günlük hayatından soyutlamaya çalışmak özellikle piyasadaki rekabet de göz önünde bulundurulursa kolay değildir.

Bu maddenin uygulamasındaki zorluk ve sıkıntılar geçen yıllarda bilfiil görülmüştür ve kanun kapsamından çıkarılması yerinde olacaktır, aksi takdirde uygulanamayan, ama kanunda görünen etkisiz bir unsur olarak kalmaya devam edecektir.

5. Müstehcenlik, Türk Ceza Kanunu, Madde 226

Bu madde 2. ve 6. sırada belirtilenlerin içerikleriyle ilgilidir ve arasında net bir çizgi çizmek mümkün değildir. Resmi olarak engellenen 1112 internet sitesinin 390'ı müstehcenlik gerekçesiyle engellenmiştir*. Engellenen site sayısının fazlalığından çok bu kararın arkasında yatan gerekçe sorgulanmalıdır. Aslında müstehcenlik konusunda kararları kimin, hangi ölçütlere göre verildiği ve kullanıcıların uyması gereken müstehcenlik sınırı tam olarak bilinmemektedir. Karar verici mekanizmaların müstehcenlik konusunda yasal gerekçeleri nelerdir? Verilen bu kararlar yetkili kişilerin inançları, gelenekleri, görenekleri, değerleri doğrultusunda mı alınıyor, yoksa bu uygulamanın yasal bir gerekçesi veya yazılı bir dayanağı var mı?

Esasında bu maddenin asıl amacı insanların yararındır, bu noktada birkaç örnek daha açıklayıcı olacaktır. Örneğin, yetişkinlere yönelik pornografik unsurlar içeren çok sayıda siteye erişim müstehcenlik gerekçesi ile engellenmiştir. Bu birçok açıdan kabul edilemez bir durumdur. Öncelikle, bu tür sitelere girişte bir ön şartname uygulaması vardır ve kullanıcı

* Yasaklar Ülkesi Türkiye. 251 Site Yargı Kararıyla Kapatıldı. Habere 17 Aralık 2008 tarihinde http://www.teknorehberi.com/haber_detay.asp?haberID=1624 adresinden erişildi.

giriş sayfasında önce belli bir yaşın üstünde olduğuna, siteye girmeyi kabul ettiğine dair ifadelerin olduğu bir şartnameyi onaylar. Ayrıca, yetişkinlere cinsellik konusunda böylesi bir engellenmenin getirilmesi yerinde olmayacaktır, bu bir bireyin doğal hakkıdır ve başkasının görüş ve inancından dolayı engelleme ise ihlal kapsamına girer. Belli bir ölçüt olmaksızın, bir inancın tasvip etmediği içeriklerin yasaklanması, o inancı taşımayan bireylerin haklarının ihlali olacaktır.

Din açısından muhafazakâr bir idarecinin inancı ve yaşam şekli herkesi bağlamamalıdır, ancak zaman zaman bu durum yaşanmaktadır. Türkiye’de İslam dinine uygun olmadığı, belli bir grubun gelenek ve göreneklerine uygun düşmediği gerekçesiyle, görüşlerine göre ahlaki olarak tasvip edilmeyen içerikteki bazı siteler engellenmiş ve herhangi bir açıklama da getirilmiştir. Gereke sunmaksızın kişisel görüşlere dayanarak bir kişinin aldığı karar, diğer bireylerin haklarını ihlal etmektedir ve demokratik olduğu iddia edilen bir toplum yapısında kabul edilemez bir durumdur. Böyle bir yetki gerek hukuk bilgisi, gerekse belli başlı hak ve özgürlükler konusunda yeteri donanıma sahip olmayan veya muhakeme yetkisi olmayan” bir kurum çalışanına verilmemelidir. Özellikle kişisel görüş, kanaat ve inanca göre istenilen yöne çekilebilecek konularda bu uygulama risk teşkil edebilir. Bu risk mevcut durumda açık olarak görülemeyebilir, ancak benzer uygulamaların sayısı artarsa asıl tablo ortaya çıkacaktır. Bu noktada, kişisel yaşam görüşüne göre belirlenen engellemeler İran örneğinin kıvılcımları olarak görülebilir ve daha fazla büyümemesi için, önlemler alınmalıdır.

6. Fuhuş, Türk Ceza Kanunu, Madde 228

Fuhuşa yönelik içeriği nedeniyle yasal olarak erişimi engellenen internet sitelerinin sayısı 12’dir, ve diğerlerine nazaran oldukça azdır*. Beyaz kadın ticareti, zorla cinsel istismar ve internet üzerinden uygunsuz ifşa ile mücadele etmek için bu tür içerikli siteler 227. madde gereğince engellenmiştir.

Amacı düşünüldüğünde, bu kanun maddesinin beyaz kadın ticaretinin veya zorla cinsel istismarın önüne geçmede yararı olabileceği düşünülebilir. Fakat uygulamada sıkıntı doğuracak bir hükümdür ve sıkı bir kontrol getirilmemesi durumunda etkisiz kalacaktır. Çoğu arkadaşlık sitesinde veya sosyal paylaşım sitesinde bu amaçla hizmet eden yayın mevcuttur ve bu kanun hükmüne göre engellenmesi gerekmektedir, ancak yine de uygulamaya koymak zordur. Sonuç olarak bu maddenin kapsam dâhilinde kalması tekrar gözden geçirilmelidir.

7. Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkân Sağlama, Türk Ceza Kanunu, Madde 228

Birkaç yıl öncesinde kumarın yasaklanması ve kumarhanelerin kapatılmasından dolayı Türkiye’de kumar oynanmasına izin verilmemektedir; bu, internet üzerinden oynanan kumar oyunları için de geçerlidir. Bu bağlamda Türkiye’de ABD’nin yaptığı gibi internet üzerinden kumar ve şans oyunları oynama olanağı sunan internet sitelerinin erişimini engellemiştir. Söz konusu yasanın uygulaması oldukça sıklıdır, çünkü:

* Yasaklar Ülkesi Türkiye. 251 Site Yargı Kararıyla Kapatıldı. Habere 17 Aralık 2008 tarihinde http://www.teknorehberi.com/haber_detay.asp?haberID=1624 adresinden erişildi.

“İnternet üzerinden kumar oynama konusunda, dikkat çeken olaylardan birisi de yılın başında internette Sportingbet sitesiyle bahis olanağı sunan internet sitesi çalışanlarından ikisinin tutuklanmasıydı; sözü edilen iki kişi tatilleri sırasında Türkiye’de yaptıkları rezervasyonla belirlenmiş ve tutuklanmıştı. Yine rapora göre şirketin Türkiye ofisinde çalışan 37 kişi de gözaltına alınmıştı. Türk halkına internette kumar oynanması için olanak sunan “izinsiz” şirketlerin önüne geçmek amacıyla Şubat ayında TBMM kabul edilen kanun ile yerli spor bahis piyasasını da korumayı hedeflemektedir.”

8. 25.7.1951 Tarih ve 5816 Sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda Yer Alan Suçlar

Türkiye’de ülkenin kurucusu olarak Atatürk’e karşı büyük bir hassasiyet söz konusudur ve Atatürk hakkında herhangi bir yorum ve eleştiri kabul edilmemekte, yapıldığı takdirde bunlar hoş karşılanmamaktadır. İzlenen bu politika doğrultusunda, mahkemeler Atatürk’ü hedef alan veya Atatürk’e hakarete bulunan veya böylesi bir içeriğe sahip siteleri engelleme yetkisine sahiptir. Konuyla ilgili olarak, iyi bilinen ve oldukça popüler olan www.youtube.com ve www.dailymotion.com gibi video paylaşım sitelerinin engellenmesi de bu kanun gereğidir. Nitekim 2007 Mart’ta Atatürk hakkında YouTube’da birkaç video yayınlanmış ve bu durum sitenin yetkilileri, Türkiye ile Yunanistan arasında bir gerginliğe neden olmuştur.

İnternette ortaya çıkan gerginliğin sonrasında İstanbul’daki bir mahkeme YouTube’un kapatılması kararını almış ve Türk Telekomünikasyon Kurumu da kararı uygulamaya koymuştur, çünkü yayınlanan içeriklerin ülkenin kurucusu Atatürk’ün anısına hakaret ettiği kanaatine varılmıştır. Doğal olarak engelleme kararı ve doğrudan kapatma uluslararası platformda hoş karşılanmadı. “Türkiye, tüm dünyada popüler olan video paylaşım sitesi YouTube ve DailyMotion’ın kapatılmasından sonra, aralarında Çin Halk Cumhuriyeti ve Suudi Arabistan’ın da olduğu “İfade Özgürlüğünü Kısıtlayan Ülkeler” listesine eklenmiştir” (Gözlem Gazetesi, 2008). Buna ilaveten, uluslararası bir sivil toplum kuruluşu olan Reporters Sans Frontières (RSF) alınan kararı uç bir karar olarak görmüş ve böylesi konularda yetkililerin ılımlı olmasını rica etmiştir. Ancak diğer illerdeki mahkemeler de konuya ilişkin olarak benzer kararlar vermiş ve sitenin tamamen kapatılmasını istemiştir: bu durum konuyu daha da çıkmaza sokmuştur. RSF Türk yetkililerin Google’ın video paylaşım sitesini engellemeye devam etme ısrarını kınamıştır.

Esasında Atatürk’ü hedef alan videoların sebep olduğu kriz için bazı alternatifler vardır; örneğin Google yetkililerinin Türkiye sınırları dâhilinde bu türden içeriğe sahip videoları erişime engellemesi mümkündür, ancak Türkiye bu yola başvurmaktansa sitenin tamamen kapatılmasında ısrarını sürdürmüştür. Yetkililere göre en iyi çözüm buydu ve bunu halkın bir engelleme olarak değil hakların korunması olarak görmelerini istemiştir. Bir bakıma bu durumun soruna bir çözüm bulmak yerine sadece engellemeyi hedeflediği açıktır. Çünkü bir yanda söz konusu ülke sınırları dâhilinde belli başlı videoları engellemenin mümkün olduğunu belirten ve yabancı bir ülke kanunları çerçevesinde işleyen Google’ın yurtdışı kaynaklı sitesi

* İlgili haber 23 Ağustos 2008 tarihinde “Online gambling has no leg in Turkey” başlığı altında yayınlanmıştır. 18 Aralık 2008 tarihinde <http://www.ogpaper.com/news/news-02330.html> adresinden erişildi.

YouTube varken, diğer yanda da yurtdışı kaynaklı bir sitenin kendi kanunları çerçevesinde hareket etmesini gerektiğini bekleyen ve sitenin tamamen engellenmesi yoluna başvuran Türkiye var. 'Sitenin tamamen engellenmesi bir çözüm getirmiş midir?' sorusuna yanıt gayet açıktır: Hayır! Uygulanan karar tamamen yararsızdır, çünkü resmen kapatılmış olmasına rağmen YouTube –yine resmi istatistiklere göre- Türkiye’de en çok ziyaret edilen ilk on site arasında yer almaktadır. Bu durum Başbakan tarafından da onaylanmaktadır, kendisinin bu siteye girdiğini söylemesi ve başkalarına da önermesi ise biraz düşündürücüdür. Yapılan bu açıklama tamamen engellenmenin ne kadar etkili olduğunu göstermektedir ve diplomatik görüşmelerle kaldırılabilir bir kaç videodan dolayı tüm sitenin kapatılmasına gerek olmadığını ortaya koymaktadır.

5651 Sayılı Kanunla Uyuşmayan Uygulamalar

İnternet sitelerinin kapatılmasına ilişkin 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda açıkça ifade edildiği üzere engellemeye yönelik sekiz gerekçe vardır. Ancak 5651 sayılı kanunda yer almayan gerekçelerden dolayı da erişime kapatılan bazı internet sitelerinin de olması ayrıca sorgulanmalıdır. Kapatma kararlarını, gerekçelerine göre sınıflandırırsak karşımıza siyasi ve dini sebepler çıkmaktadır.

Siyasi Sebepler

Siyasi nedenlerle yasaklanan sitelerin sayısı çok olsa da burada sadece birkaç tanesine değinilecektir. Genelde, siyasi olarak öne çıkan olaylar şu şekildedir:

a) Vatan Gazetesi İnternet Sitesinin Kapatılması

Türkiye'nin en çok satan ilk üç gazetesi arasında yer alan ve internet sitesi en fazla ziyaret edilen Vatan Gazetesi, yaradılış teorisine inanan bir İslami liderin mahkemeye başvurusu sonrasında engellenmiştir. Bu durum Türkiye’de ifade ve basın özgürlüğünün ne derece iyi işlediğini göstermektedir. Engellemeye neden olan ifadeler ise oldukça kaliteli kâğıtlarda basılarak okullara dağıtılan, yaradılış teorisi konulu ve evrim teorisi karşıtı kitabın dağıtımını hakkında gazetenin dini lider olduğu varsayılan birini sorgulamasıdır. Çünkü söz konusu kitap ücretsiz olarak felsefe ve biyoloji öğretmenleri ile öğrencilere dağıtılmıştır, ancak böyle bir işlemin ve dağıtımın yapılması için Milli Eğitim Bakanlığı yetkililerinden izin alınması gerekir. Din liderinin evrim karşıtı ve yaradılış teorisini destekleyen bu kitabını dağıtmak için aldığı desteğin ve ilgili dairelerle bağlantının sorgulanması üzerine gazetenin internet sitesine erişim mahkeme kararıyla engellenmiş, bu durum basın tarihine kara bir leke olarak geçmiştir.

b) Eğitim-Sen İnternet Sitesinin Kapatılması

Siyasi sebepler başlığı altındaki sorunlu kararlardan birisi de Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (Eğitim-Sen) internet sitesi www.egitimsen.org.tr'nin kapatılmasıdır. ABD'nin Demokrasi, İnsan Hakları ve Çalışma Konusunda Ülke Raporunda "Mayıs ayında Yargıtay vatandaşların kendi ana dillerinde eğitim alma hakkını savunduğundan sendikanın iç

tüzüğü'nün Anayasayı ihlal ettiği gerekçesiyle öğretmenlerin sendikası Eğitim-Sen'in kapatılması talimatını verdi" ifadesi yer almıştır. Esasında sitenin kapatılmasına yönelik bu açıklama yüzeyseldir. Engelleme kararı aslında önceki maddede bahsedilen evrim teorisine karşı olan kitabın dağıtım hakkında sitede yayınlanan bir yayın sonrasında alınmıştır. Egitimsen.org.tr bu dağıtımın ve kitabın mali destekçilerini ve bu işlemin siyasi bağlantılarını sorgulaması üzerine site resmi olarak kapatılmıştır. Bu durum da ifade özgürlüğü'nün ve temel insan haklarının ihlaline iyi bir örnek teşkil etmektedir.

c) Kürt Yanlısı İnternet Sitelerinin Kapatılması

Birkaç yerel gazete ve haber ajansının internet sitesi de siyasi nedenlerle kapatılmıştır. www.bianet.org'da "Kürt sorununu ele aldığı ve sadece Kürt yanlısı olmasından dolayı yasaklanan siteler vardır. Örneğin Yeni Özgür Politika (www.yeniozgurpolitika.org), Özgür Gündem (www.ozgurgundem.org), Fırat Haber Ajansı (ANF) (www.firatnews.com) ve rojaciwan" ifadesi yer almıştır".

Dini Sebepler

Din konusu, Türkiye'de hayatın birçok yönünde olduğu gibi internet sitelerinin kapatılmasında da karşımıza çıkmaktadır. Yasal olarak din konularının devlet işlerinden bağımsız olduğunu belirtmek mümkün, ancak Anayasa'da yazılanlar ile uygulamada görülenler arasında bir tutarsızlık olduğu da belirtmektedir. ABD'nin Demokrasi, İnsan Hakları ve Çalışma Birimi tarafından hazırlanan 2008 Uluslararası Dini Özgürlük Raporu'nda durum şöyle belirtilmiştir:

"Anayasa din özgürlüğü sunuyor ve diğer kanun ile politikalar dini ibadetlerin özgürce yerine getirilmesini destekliyor, ancak laik devletin varlığı ve bütünlüğüne ilişkin anayasal hükümler bu hakları kısıtlamaktadır. 1982 Anayasası ülkeyi bir laik devlet olarak ortaya koyar ve inanç ve ibadet özgürlüğü, dini fikirlerin yayılmasına hak tanır. Dini sebeplerden dolayı ayrıma Anayasa karşı çıkar."***

İnternet sitelerinin engellenmesi ile din ilişkileri dikkate alındığında, 2008 Uluslararası Dini Özgürlük Raporunda geçen ifade, internet sitelerinin yasaklanmasına ilişkin yetkililerin uygulamasıyla doğrulanmaktadır. Yazılı belgelerde dini inanç ve uygulamaları engelleme için bir sebep olmadığı belirtiliyor olsa da aksini gösteren bazı örnekler vardır. Yasaklamanın asıl sebebinin, site içeriklerinin yetkililerin fikrinden farklı olmasına bağlanabilir. çünkü kapatılan sitelerin içerikleri, 5651 sayılı kanun

* Amerika Birleşik Devletleri, Dışişleri Bakanlığı: İnsan Hakları Uygulamalarına Yönelik Ülke Raporu: Türkiye – 2005. İlgili rapor 8 Mart 2005 tarihinde Demokrasi, İnsan Hakları ve Çalışma Bürosu tarafından yayınlanmıştır.

** Bianet (2008). Sitede Kürt yanlısı sitelere karşı siyasi olarak uygulanan engellemelere ilişkin haber yer almaktadır. 18 Aralık 2008 tarihinde <http://www.bianet.org/bianet/kategori/english/109778/evolutionist-dawkins-internet-site-banned-in-turkey> adresinden erişildi.

*** Amerika Birleşik Devletleri, Dışişleri Bakanlığı: Uluslararası Dini Özgürlük Raporu – 2008. Bölüm II, Yasal/Politik Çerçeve. 19 Aralık 2008 tarihinde <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2008/108476.htm> adresinden erişildi.

çerçevesinde belirtilen ve suç teşkil eden sekiz gerekçe kapsamında değildir, bu maddelerle ters düşen bir yayın yapmamaktadır.

a) Prof. Richard Dawkins'in İnternet Sitesinin Kapatılması

Oxford Üniversitesi profesörlerinden Richard Dawkins'in web sitesi de, daha önce belirtilen sekiz madde arasında olmayan nedenle kapatılmıştır. Herhangi bir akademik geçmişi olmayan ve yaradılış teorisi savunucusu bir din liderinin site içeriği hakkında "onur kırıcı" ve "dine iftira ediyor" şeklindeki iddiası üzerine mahkemeye başvurmasıyla, mahkeme bilim adamına karşı bir karar vermiş ve siteye erişimi engellemiştir. Dawkins'in kendi web sitesinden de (www.richarddawkins.net)* görülebileceği üzere mahkeme kararı ve tarihi gibi ayrıntılar ekranda yer almamaktadır; engelleme yazısını ise sadece Türkiye'den erişildiğinde görmek mümkün olmaktadır. Dawkins'in sitesinde pornografik, müstehcen bir görüntü mü var, yoksa Atatürk'e karşı bir hakaret mi yayınlanıyor; ya da internet üzerinden kumar oynama olanağı mı sağlanıyor? Tabii ki bilimsel içeriğe sahip sitede yukarıda listelenenler yer almıyor; o halde bu kadar ünlü ve tüm dünyada saygı duyulan bir bilim adamının internet sitesini engellenmenin sebebi ne olabilir? İngiliz bilim adamının evrim teorisini savunduğu ve uzmanlık alanında içerik yayınladığını göz önünde bulundurursak, sebep kendiliğinden ortaya çıkmaktadır: Din, dini düşünceler ve inanç.

Anayasanın, belli başlı yönetmeliklerin ve uluslararası sözleşmelerin farklı hak ve özgürlüklerde ne öngördüğüne bakmaksızın, tutum yine aynı şekildedir: Herkesin aynı inançta ve aynı yolda olmasını beklemek. Buna paralel olarak "diğerlerine" olan hoşgörü az ile daha az arasında değişmektedir. Diğer inançların var olması veya genel olarak kabul görenden farklı bir görüş belirtilmesi durumunda, bir sonraki adım buna karşı harekete geçmek oluyor; aynı Dawkins'in durumunda olduğu gibi. Üstelik bu durumun ifade ve düşünce özgürlüğünün kısıtlanması olarak görülmesi yerine insanların haklarını koruma ve inançlarına karşı yapılan hakaretlerin önüne geçme girişimi olarak algılanması söz konusudur. Örneğin yasaklama için dava açan tarafın açıklaması şöyledir: "Bizler ifade ve düşünce özgürlüğüne karşı değiliz, ancak insanları aşağılayamazsınız" (Butt, 2008). Bu durumda diğerlerinden farklı veya diğerlerinin fikirleriyle uyuşmayan her ifade "hakaret" olarak mı algılanacak ve yasaklamak mı gerekecek?

Esasında din ile pozitif bilim arasına net bir çizgi çizmek ve sonrasında durumu ele almak gereklidir. Bir yanda akademik geçmişi olmayan bir din lideri olayı kendi dini bakış açısıyla düşünmekte ve pozitif bilim bulgularını reddetmektedir. Belli bir inançla uyuşmuyor diye bir bilim adamının bulguları ile ifadelerini mahkemede yargılamak kabul edilemez bir durumdur. Buna ilaveten insanları yanlış bilgilendiriyor ve yönlendiriyor gerekçesiyle bilimsel yayınların yayınlandığı bir internet sitesinin kapatılması da yerinde bir uygulama olmayacaktır. Bir bakıma yaşanan bu durum Orta

* Prof. Richard Dawkins'in internet sitesi. "Bu Siteye Erişim Mahkeme Kararıyla engellenmiştir" 19 Aralık 2008 tarihinde <http://richarddawkins.net/article,3128,Turkey-bans-biologist-Richard-Dawkins-website,Monsters-and-Critics> on adresinden erişildi.

Çağda yaşanan Galileo olayına benzemektedir. 1600'lü yıllardan bugüne din ile bilim arasındaki ilişkide fazla bir değişiklik olmadığı, aradaki farkın sadece kişiler ve zaman olduğu görülmektedir. İlki yaklaşık 400 yıl önce, ikincisi ise "modern" Türkiye'de olan Orta Çağda yaşananın çağdaş versiyonudur.

Bilindiği gibi Galileo olayı kısaca şöyledir: Kopernik'in astronomi teorisini destekleyen Galileo Galilei, Katolik Kilisesiyle karşı karşıya gelmişti; bu durum din ile bilim arasındaki ilişki tarihinde belirleyici bir olay olarak görülmektedir. Halbuki zamanın çoğu bilim adamı Kitab-ı Mukaddesin bazı bölümleriyle ters düşen teoriyi reddetmiştir. Galileo'nun teoloji, astronomi ve felsefeyle bağlantılı anlaşılamayan durumu mahkemeye taşınmış ve dince kabul olunmuş inançlara aykırı görüldüğünden 1633 yılında yargılanmıştır. Rencide edici görülen Dialogue'u yetkililerce yasaklanmış ve çalışmalarının yayınlanmasına yasak getirilmiştir: bu yasaklara ileride yazabileceği çalışmalar da dâhil edilmiştir.

Dawkins'in web sitesinin engellenmesi, bir bilim adamının düşüncelerinin internette yayınlanmasını engellemeyi hedefliyorsa, bu bilimsel bir veriyi internet ortamında ortadan kaldırılmaya, o verileri yok etmeye ve insanlardan uzak tutmaya çalışmak değil midir? Endişe verici bu uygulama, bilimin ve düşüncenin ortadan kaldırılarak, insandan uzak tutulması olarak nitelenebilir.

Olaya AB boyutundan bakılırsa, doğal olarak bu uygulama risk teşkil etmektedir. İngiliz gazetelerinden Guardian "ifade özgürlüğünde Türkiye'nin kısıtlamaları, AB'ye girme girişimlerine engeldir ve Dawkins'in sitesinin erişime engellenmesi de bunu destekler niteliktedir" şeklinde yazmıştır (Melville, 2008). Buna ek olarak "Türkiye'de Yasaklı" diye Richard Dawkins'in internet sitesinin en üstünde yazan etiket de Türkiye'nin uluslararası kamuoyunda yararına değildir ve uluslararası platformda Türkiye'nin itibarını zedelemektedir.

b) Ateizm.org'un Kapatılması

Ateizm "sapkın" bir görüş olarak görülmekte ve ateistler ilahi bir güce inanmadıklarından dolayı toplumdaki dışlanmaktadır. Çünkü hiçbir güce inanmama inancı, toplumca kabul edilmemekte ve ateist grupların girişimleri bazı sebeplerden dolayı yetkililerce engellenmektedir. European Atheism'in internet sitesinde şöyle denilmektedir:

"Ateizm ve dinler konusunda en yaygın ve kâr amacı gütmeyen Türk sitesi olan ateizm.org bir mahkeme kararıyla 2007 Aralık ayında ikinci defa kapatılmıştır. Ateizm.org, Türk halkının aydınlatılmasına kendini adayan üç genç Türk tarafından 2000 yılında kuruldu. Ateizm.org, internette Türkçe konuşanlara yönelik en işlek forumlardan biri olan ateistforum (forum.ateizm.org) adlı tartışma platformunu bünyesinde barındırıyordu" (European Atheist, 2008).

Bu sitenin kapatılma sebebi, yine yaradılış teorisine inanan mantığın savunucularıdır. Ateistlerin düşünceleri ilahi bir kavram olarak kabul edilmediğinden, dini inançlara ters bir fikir ve düşünce içeren hakaret sayılmakta ve kapatma için mahkemeye başvurma gereği olmaktadır. Yapılan tüm bu uygulamaların da ifade

veya inanç özgürlüğünün ihlali olmadığı iddia edilmektedir. Ancak, AB'ye tam üyelik için başvuran bir ülke olarak Türkiye'nin temel hak ve özgürlükleri sağması gereklidir; yönetmeliklerde ve mevzuatta bazı değişiklikler ve uyumlaştırmanın yapıldığını belirtmek yeterli değildir. Yapılan değişiklikleri ve istenen düzenlemeleri uygulamaya koymak önemlidir, aksi takdirde bir anlam ifade etmeyecektir.

Kanundaki Yasal Boşluklar: Dâhil Edilmesi Gereken Durumlar

İlgili kanun ve yönetmeliklerin bazılarında belli başlı hak ve özgürlükler korunmaya çalışılırken, bazı noktalar eksik kalmıştır veya dikkate alınmamıştır. Türkiye'de devlet kontrolüyle internetin yasaklanması konusunda yukarıda belirtilen durumlar bu eksik noktalara iyi bir örnek teşkil etmektedir. 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlarla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda öngörülen bütün maddeler göz önünde bulundurulduğunda, karşımıza sadece sekiz madde başlığı çıkmaktadır; lakin 5651 sayılı kanun kapsamına alınması gereken diğer madde başlıkları yer almamaktadır, bu da söz konusu kanunda hala yapılması gereken düzenlemeler olduğunu göstermektedir. 5651 sayılı kanun kapsamına bu maddeleri almama sebebi sorgulanması gereken bir durumdur. Ek yaparak dâhil edilebilecek madde başlıklarından bazıları aşağıda yer almaktadır:

Nefret Propagandaları (Farklı Cinsel Eğilimleri, Dini ve Ruhani Grupları, Etnik Grupları ve Azınlıkları Hedef Alan Propagandalar; Irkçılık, Yabancı Düşmanlığı ve Anti-Semitizm ile Mücadele)

Onur kırıcı ve hakaret içeren girişimler her ne kadar kanunlara aykırı görülse de, insan hakları açısından risk teşkil eden bazı durumlar da vardır. Aynı şekilde anayasada bu tür girişimlerin onaylanmadığını belirten ifadeler her ne kadar yer alsada uygulamada durum farklıdır. Gay, lezbiyen gibi farklı cinsel eğilimlerin grupları veya değişik dini grup ve inançları hedef alan yayınlar internette mevcuttur. Tartışmasız şekilde etnik grup ve azınlıkları hedef alan yayın ve görüşler de yıllardır ülkenin gündeminindedir. Halk, yabancı birlik ve ulusların kendilerine karşı bir önyargısı olduğundan yakınmasına rağmen tüm ülkede artan bir ırkçı eğilim ve yabancı düşmanlığı vardır. Ülkenin kuzeyinde cinayete kurban giden yabancı bir din görevlisi, doğuda kesilerek katledilen Hıristiyanlar, İstanbul'da öldürülen bir azınlık üyesi bu iddiaların en açık kanıtıdır.

İnsan hakları, ifade ve düşünce özgürlüğü açısından endişe ve kaygı uyandıran bu olaylara rağmen, medya kollarında ve internet sitelerinde yaşanan bu tür olayların sonuçları bir kahramanlık ve ibretlik öyküleri gibi yansıtılmaktadır. Buna ilaveten, gereksiz (spam) e-postalarla internette kirliliğe neden olmasından çoğu kişinin yakındığı ırkçı, yabancı düşmanlığı, anti-Semitist içeriğe sahip toplu gönderilen e-postalarla mücadele adına herhangi bir çalışma da yapılmamaktadır. Dolayısıyla, "müstehcenlik" konusunda olduğu gibi belirsiz bir durumla karşılaşmamak için kistasların saptanarak düzenlenmesi gereklidir. Bu konuda henüz herhangi bir kistas konulmadığından, karar mekanizmalarının inançları, değerleri ve yargıları doğrultusunda şekillenmektedir.

Faşizm ve Terörizm Yanlısı Yayınlar (Ulusal ve Uluslararası Bazda)

Faşizm ve terörizm yanlısı içerikler, terörist, ayrımcı ve faşist faaliyetlerle “internette” mücadele etmek amacıyla 5651 sayılı kanun kapsamına girmeyen maddelerin de eklenmesi gereklidir. Bu noktada hem ulusal, hem de uluslararası temelde düzenleme yerinde olacaktır; yani, hem uluslararası hem de ulusal boyutta faaliyet gösterenleri kapsayan 13224 sayılı İdari Talimat çerçevesinde “Terörizm Faaliyetinde Bulunan, Bulunacağı Yönde Tehdit Eden ve Terörizmi Destekleyen Kişilerle İşlemlerin Yasaklanması ve Mülkiyetin Engellenmesi” Global Terörist Listesinde yer alan faaliyetlerin de kapsama alınması önemlidir.

Bu çalışma sadece ulusal bazda yapılırsa, çok sayıda küçük grup ve topluluğun ifade özgürlüğü engellenebilir, çünkü farklı fikir ve düşünceleri için gerekçe ve bahane bulmak kolaydır, dolayısıyla sağlam bir yasal zemin hazırlanmalı ve bu doğrultuda ulusal ve küresel tehditler de dâhil edilmelidir. Faşist ve terörist faaliyetlerin neler olduğuna ilişkin kıstaslar ortaya konulmalı, faaliyetlerin terörist veya faşist çalışması olup olmadığı veya baskıdan kurtulmak adına kurtuluş için bir çağrı, eylem olup olmadığı belirlenmelidir. Bu noktada verimli bir sonuç için ulusların ve uluslar üstü kurumların işbirliği yapması gerekir; hatta bu belki de Birleşmiş Milletler bünyesinde olabilir.

Patlayıcı ve Bomba Yapım Talimatları

Adalet, Özgürlük ve Güvenlikten sorumlu AB eski komiseri Frattini tarafından öne sürülen öneri, ilgili kanun kapsamına dâhil edilebilir. Uyuşturucu maddelerinin yapılması ve yetiştirilmesine yönelik talimatların yasaklanması kanun kapsamında yer alırken, patlayıcı ve bomba yapımı gibi talimatları içeren yayınların erişimine engel konulmasını öngören bir hüküm yer almamaktadır. Bu tür içeriklerden vatandaşları uzak tutmak amacıyla 5651 sayılı kanun kapsamına böyle bir maddenin dâhil edilmesi Türkiye'nin yararına olacaktır.

Sonuç

Sonuç olarak, Türkiye'de ve dünyada interneti kontrol etmek için son zamanlarda farklı kontrol yöntemleri ve çalışmaların olduğu açıktır. Türkiye'de internet dünyasının kontrolü, az sayıda yetkili tarafından yapılmaktadır. 5651 sayılı kanun internetin kontrol edilmesine yönelik halen yürürlükte olan tek kanundur, ancak yetersiz kaldığı ve uygulamada bazı boşluklar yaratan eksik hususların olduğu kabul edilmelidir. Sözü geçen kanunun kapsamı sadece belli sayıda maddeyle sınırlıdır (3.1.1 – 3.1.8'de görüldüğü üzere sadece sekiz adet) ve diğer ülkelerde göz önünde bulundurulmuş bazı durumlar dikkate alınmamıştır.

Yabancı ülkelerin uygulamaları Türkiye'nin uygulamalarıyla karşılaştırıldığında, internet kontrolüne yönelik alınan önlemlerde benzerlikler ve farklılıklar vardır. İnternet üzerinden kumar ve çocuk pornografisinin yasaklanması gibi belli konularda benzer uygulamalar varken, bazıları da politikalarıyla uyuşmamaktadır: Örneğin, Çin Halk

Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu gibi bazı ülkeler diplomatik ve siyasi nedenlerle internet siteleri engellemektedir; bu durum Uluslararası Sivil ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile Evrensel İnsan Hakları Beyannamesine göre tehdit unsurudur. Sekiz suç unsuru arasında yer almamasına rağmen, siyasi nedenlerle engellemeler söz konusudur (3.2.1'e bakınız). Çin Halk Cumhuriyeti ve İran İslam Cumhuriyeti gibi bazı ülkeler dini ve ruhani grupların yayınlarına sınır getirirken diğer ülkelerin gündeminde dahi yoktur.

Uygulanan engellemelerin ulusal ve uluslararası boyutta sonuçları ve yansımaları vardır ve gelecekte de olacaktır. Dini veya ruhani gruplar hakkında yayın yapan sitelere engellemeler olduğu sürece, ifade ve düşünce özgürlüğünde de ihlaller devam edecektir. Belli bir grubun düşünceleriyle ve inanışıyla uyuşmayan bulgu ve fikirleri içerebilen bilimsel internet siteleri engellenirse, bu durumu hoş karşılamak yerinde olmayacaktır. Çünkü bu girişimler bilimi, dini, basını, insan haklarını hedef almakta ve uluslararası platformlarda Türkiye'nin itibarını zedelemektedir. Türk bayrağı ve kimliğine gönderme yapan kırmızı ve beyaz renklerle "Türkiye'de Yasaklıdır" yazısının oldukça tanınmış ve ziyaret edilen bilimsel içerikli bir internet sitenin ana sayfasında yer alması dünya kamuoyuna iyi bir mesaj değildir. Bu duruma her ne açıklama getirilirse de, hatta buna yönelik karşı ifadeler öne sürülse de, insanlar somut olarak, uygulamada ne gördüyse ve görüyorsa ona inanmaya devam edecektir. Bir de bu olay, Türkiye arşivlerinde ve internet tarihinde kayıtlarında daima kalacaktır.

Meşrulaştırılan bu yasaklarla AB süreci de tehlikeye atılmaktadır. Bu konuda hedef ile uygulamanın aynı doğrultuda olmalıdır. Bir hedef olarak AB'ne tam üyelikle girmeyi istemek, uygulamada ise sivil ve siyasi hakların ihlal etmek ve ifade ile düşünce özgürlüklerinin ihlal edilmesi bir paradokstan başka bir şey değildir ve herhangi bir makul açıklaması olamaz. Çünkü bu yasaklar Kopenhag kriterleriyle özellikle de siyasi kriterle örtüşmemektedir. Ayrıca, bu durum Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesine de ters düşmektedir*. Bu paradoksta Türkiye'nin içinde olacağı bir AB düşünmek doğru olmayacaktır. Söz konusu tutarsızlıkların ortadan kaldırılması için yasal düzenlemelerdeki boşlukların giderilmesi gerekir, daha sonra Türkiye müzakerelere devam etme ve tam üyelik isteme hakkına sahip olur. Aksi takdirde Türkiye Cumhuriyeti, Orta Çağ'da bundan yaklaşık 400 yıl öncesindeki gibi bilime engel ve yasak getiren bir ülke olarak anılacak ve Galileo hikâyesinin çağdaş yansıması olarak görülecektir.

Kaynakça

- Butt, R. (2008). Turkish court bans Richard Dawkins website. *The Guardian*, 19 Aralık 2008 tarihinde <http://www.guardian.co.uk/world/2008/sep/18/turkey> adresinden erişildi.
- Collins, D. (2002). *China's internet censorship, sites focusing on democracy, Tibet and Taiwan are blocked*. 16 Aralık 2008 tarihinde <http://www.cbsnews.com/stories/2002/12/03/tech/main531567.shtml> adresinden erişildi.

* Avrupa Konseyi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Roma, 4 Kasım 1950) ve 5 Protokolü (Paris, 20 Mart 1952), Strasbourg, 6 Mayıs 1963. Bkz. Madde 10.

- Dülger, V. M. (2008). *Türkiye: İnternet yasaklarının ve 5651 sayılı kanun hükümlerinin değerlendirmesi*. 16Aralık2008tarihinde<http://www.mondaq.com/article.asp?articleid=66784> adresinden erişildi.
- European Atheist (2008). *Turkish Atheist website blocked in Turkey*. 19 Aralık 2008 tarihinde <http://www.atheisme.eu/talk/viewtopic.php?p=48&sid=32552970835e445d625868ffaaabe5c3> adresinden erişildi.
- Finnsen, L. (2008). Sweden rejects EU plan to ban the internet pirates. *IceNews-Daily News*. 15 Aralık 2008 tarihinde <http://www.icenews.is/index.php/2008/10/03/sweden-rejects-eu-plan-to-ban-internet-pirates/> adresinden erişildi.
- Gözlem Gazetesi (2008, 29 Ağustos). *YouTube ban to be stopped*. 18 Aralık 2008 tarihinde <http://www.gozlemgazetesi.com.tr/arsivsonuc.asp?ID=216> adresinden erişildi.
- Lessani, A. (1998). "How much do you want to bet that The Internet Gambling Prohibition Act Of 1997 is not the most effective way to tackle the problems of online gambling?" 14 Aralık 2008 tarihinde <http://www.gseis.ucla.edu/iclp/alessani.html> adresinden erişildi.
- Li, L. (2000). *Falun gong: Evil cult or spiritual movement?* 16 Aralık 2008 tarihinde http://www.democracynow.org/2000/12/21/falun_gong_evil_cult_or_spiritual adresinden erişildi.
- Melville, C. (2008). Richard Dawkins's website banned in Turkey- courtesy of Harun Yahya. *New Humanist Magazine*.
- Nolan, J. (2008). The China dilemma: Internet censorship and corporate responsibility, hosted by the Berkeley Electronic Press. University of New South Wales.
- Noman, H. (2008). *Middle East and North Africa, legal and regulatory frameworks*. 13 Aralık 2008 tarihinde <http://opennet.net/research/regions/mena> adresinden erişildi.
- Paul, R. (2007). *EU considers ban on using Internet to distribute bomb-making instructions*. 15 Aralık 2008 tarihinde <http://arstechnica.com/news.ars/post/20070911-eu-considers-banning-internet-publication-of-bomb-making-instructions.html> adresinden erişildi.
- Tanner, A. (2000). Almanya yabancı Nazi sitelerine erişimi engellemeyecek. *Silicon Valley News*.
- Think & Ask (2006). *YouTube pulls some pornography, bans children 'Under 13'*. 12 Aralık 2008 tarihinde <http://www.thinkandask.com/news/030206-utube2.html> adresinden erişildi.